

Amazonene var fryktinngytende kvinnekrigere som levde ved Svartehavet. De skapte mystiske kvinnesamfunn, bygget store templer til sin egen gudinne og la ut på militære felttog mot det gamle greske patriarkatet.

-Men vi må være klar over at amazonene aldri fantes på ordentlig, sa historikerne. -Grekerne bare diktet dem opp, insisterte de – og tok feil. For arkeologen Jeannine Davis-Kimball har funnet dem.

AMAZONENE

VENDER TILBAKE

av Pernille Dahl Johnsen

Alternativt Nettverk nr. 6 2002, s. 30-33.

www.altnett.no

SOM EN KLOK NORSK KVINNE har jeg alltid forsøkt å skåne meg selv for kvinnehistorie. Hvem har vel nerver til å høre mer om undertrykte stakkarer som ikke hadde annet å gjøre enn å sy på liktøyet sitt – det de skulle bruke når de vandret heden på heksebålet eller sloknet hen i sin syttende barselseng? Uff. Slikt blir jeg for min del bare deprimert av.

Ergo var jeg for det meste mismodig til sinns i historietimene på skolen – vi lærte jo bare om betydningsfulle menn. Og litt om irrelevante kvinner. Ikke minst når vi hadde om Hellas og de ulykksalige athenske kvinnene der.

-Jeg tror at kvinnene i Athen ikke hadde det stort bedre enn afghanske kvinner under Taliban, sier den amerikanske arkeologen Jeannine Davis-Kimball. Hun er leder for et

arkeologisk institutt i California, og med sine uortodokse prosjekter er hun en slags kvinnelig variant av Thor Heyerdahl.

-Athenske kvinner hadde ikke stemmerett, hadde ingen plass i offentligheten, og fikk ikke engang vise seg i rommet når ektemannen hadde gjester. Snakk om barbeint og gravid bak lukkede dører, sier Kimball.

Men i oldtidens greske skrifter finnes også fortellinger om amazonene – en helt annen kvinnetype. Historikeren Herodot skrev for 2500 år siden at det fantes et folk som het Sauromatianere, og at de var amazonenes etterkommere.

Mente han dermed at amazonene ikke bare var mytologiske fantasifigurer, men at de faktisk hadde eksistert?

I 1992 setter arkeologen Jeannine Davis-

Kimball sitt eget prosjekt ut i livet: Endelig skal hun få lete etter Sauromatianerne som levde på de russiske stepper for flere tusen år siden. Kimball samler et internasjonalt team av arkeologer, og sammen legger de ut på ekspedisjon til Pokrovka i Russland, nordøst for Svartehavet.

Lite vet Kimball om det hun skal komme til å finne, og slett ingenting om den furore funnene hennes skal skape flere år senere.

AMAZONENE VAR LIVSFARLIGE

kvinner, skrev de gamle grekerne. De holdt til rundt Svartehavet for 3000 år siden, og her skapte de sine egne kvinnesamfunn ledet av sagnomsuste dronninger – for eksempel hærføreren Penthesileia. For å unnfange barna sine bodde amazonene sammen med menn fra en annen folkegruppe to måneder i året. Ellers levde de alene.

Amazonene dyrket sin egen gudinne, Artemis, og bygget store templer til gudinnen og prestinnene hennes. Artemis ble også kalt *Månegudinnen*, og forskerne tror i dag at ordet *amazon* betød *månekvinne*. Artemis var gudinnen for profetier, poesi, musikk, magi, helbredelse, fruktbarhet og fødsler.

Amazonene hadde egne øyer der de drev med mystiske ritualer, står det i tekstene. Ett av dem besto i at prestinnene kledte seg i hundemasker, og så jaktet de på en mann som for anledningen ble kledd i hjorteskinn og beordret til å løpe for livet rundt på gudinnens fjell med prestinnene etter seg.

Kimball og teamet hennes vet at russiske arkeologer fant urgamle gravsteder i nærheten av Pokrovka på 1950-tallet. Hva kommer de selv til å finne 40 år senere? Spent begynner de letingen.

De finner femti gravhauger fra 2600 år

tilbake, og dypt nede i katakombene oppdager de forseggjorte sarkofager av tre. Her ligger 42 skjeletter begravet, og tretten av disse er barn.

Hva for slags samfunn vil gravene fortelle om?

AMAZONENE DRO STADIG ut på militære felttog for å kapre større landområder. De spredte Artemisdyrkelsen over hele den gamle verden – Europa, Lilleasia og Afrika – og grunnla blant annet Efesus i dagens Tyrkia.

Jeg snublet tilfeldig over dette for et par år siden. Noe eksploderte i hodet mitt, og jeg ble som fjernstyrt av én tanke: Å finne ut så mye som mulig om disse fortidens heltinner. Jeg stupte ned i de gamle tekstene, og kom opp igjen som en ny kvinne. En som virkelig kunne nyte følelsen av å være kravstor, rasende, livsfarlig, triumferende seiersrik og ultrakvinnelig *samtidig*. En overordentlig behagelig følelse.

Nå hadde jeg en helt annen tanke i hodet: Hvorfor lærte jeg aldri om amazonene på skolen?

MANGE AV GREKERNES eldgamle fortellinger regnes i dag for å være basert på virkelige hendelser, for eksempel Krigen om Troja som vi alle lærer om på skolen. Men hvem har lært at amazonene deltok med rene kvinnetropper i denne krigen, og attpåtil var grekernes hovedtrussel mot slutten? Eller at greske fotsoldater hvinte av skrekk bare ved synet av amazonedronningen Penthesileia? De stakkars heltene flyktet i panikk eller gjemte seg under skjoldet sitt, skriver nemlig Quintus Smyrnaeus. For to tusen år siden skrev han en hel bok om den legendariske Penthesileia og troppene hennes.

-Men dette er jo typisk: Under studiene mine hørte jeg professoren min legge ut i det vide og brede om Kong Cyrus den Store. Men han nevnte ikke én eneste gang at heltekongen ble drept av en *kvinnelig* hærfører, forteller Kimball.

MODERNE FAGFOLK HAR ALLTID

vært enige om at amazonene aldri har eksistert. De mener at de gamle grekerne diktet opp fortellingene om amazonene for å holde sine egne kvinner nede. Teorien er at dette skjøre patriarkatet i startfasen hadde bruk for oppdiktede fortellinger om sterke matriarkater som går under, til skrekk og advarsel for datidens eventuelle kvinneforkjempere.

-Tror du vårt likestilte samfunn fremdeles har en tendens til å lære barna stereotypiske kjønnsroller på skolen, og derfor holder tilbake for eksempel historier om amazonene?

-Selvfølgelig, svarer Kimball. -Særlig siden vi fremdeles må støtte oss på lærebøker av den gode gamle machostilen, sier hun, og fortsetter: -Mange lærere har ikke kommet lengre.

Noe som alltid har interessert Kimball ved fortellingene om amazonene, er at bare de greske ultraheltene klarte å drepe eller overvinne kvinnekrigerne. -Vanlige dødelige greske menn klarte liksom aldri den biffen, sier hun.

Skjelettene i gravene er omgitt av gjenstander som menneskene fra oldtiden laget. Kimballs team graver tingene frem og gransker dem. De finner pilkogre av lær, pilspisser av bronse, jerndolker, sverd og tapperhetsmedaljonger. Nå kan Kimball si med sikkerhet at det hun står overfor er

krigergraver.

Det møysommelige arbeidet med å fastslå kjønn begynner.

AMAZONENE HATET GREKERNE og var stadig i krig med dem. I kamp brukte kvinnene dobbeltbladet stridsøks, spyd, sverd og trekantet skjold, men favorittvåpnet deres var pil og bue.

Kvinnene gikk til direkte angrep på Hellas minst én gang. De herjet kystbyene og beleiret Athen, hvor de like godt kamperte midt i sentrum. Den rådville Kong Theseus fikk seg ikke til å gå til motangrep før han fikk ordre fra Oraklet (en prestinne i templet i Delphi). Men kongens styrker maktet ikke å få amazonene ut, og etter fire måneders krigshandlinger fikk de to fiendene endelig i stand en fredsavtale, forteller Plutarch (ca. 100 e.Kr.)

Grekerne omtalte krigen mot amazonene som sin første heroiske dåd mot utlendinger.

Kimball har med seg arkeologer fra et russisk institutt som spesialiserer seg på å avgjøre skjelettets kjønn og alder. Dr. Leonid Yablonsky tar for seg skjelettene, mens Kimball katalogiserer alle gjenstandene etter bruk og betydning.

En historisk oppdagelse er i emning: Syv kvinner er begravet med samme våpen som de mannlige krigerne: Sverd eller dolker av jern, pilspisser og en slags slipestein til å kvesse våpnene med. Under ribbeina på én av kvinnene finner Kimballs team en bøyd pilesmiss – en klar indikasjon på at kvinnen ble drept i kamp.

Flere kvinner er begravet med tapperhetsmedaljonger.

AMAZONENE VAR DE FØRSTE som

lyktes i å temme og ri hester, om vi skal tro oldtidens skribenter. Etter å ha lest side opp og side ned av flere tusen år gamle tekster sitter jeg igjen med et bestemt inntrykk av at grekerne fryktet hester. Skriftene er stappfulle av begredelige beretninger om mannlige helter som ble revet ihjel eller simpelthen spist av våre firbente venner.

For én som aldri hadde sett noen ri, var vel kanskje synet av et menneske til hest skremmende? En motstander som angriper ovenfra, sittende på ryggen til et stort villdyr ingen andre våget å nærme seg?

Det er kanskje ikke så rart at amazonene hadde rykte på seg for å være uovervinnelige.

Kimball og teamet hennes gjør en annen uventet oppdagelse: Kvinnene de har foran seg var ryttere. De er begravet med hesteutstyr, og de bøyde lårbeina på en ungjente i 14-års-alderen tyder på et liv i hestestalen. Den middelaldrende kvinnen i grav nummer tre er begravet sittende i den posisjonen ryttere har på hesteryggen, på samme måte som de mannlige rytterne.

SJØFARENDE GREKERE på heltetokt i Svartehavet risikerte martyrdøden hvis de dristet seg på land for å se seg om: Amazonene tok mannlige turister til fange og lot prestinnene ofre dem på Artemis' alter.

Selv når greske menn var i bevæpnet flertall mot ubevæpnede amazoner, kunne de ikke være trygge, ifølge Herodot. Han forteller at én gang grekerne klarte å ta noen amazoner til fange, planla de å frakte kvinnene med seg hjem som kamptroféer. Men da grekerne kom ut på Svartehavet, gjorde amazonene mytteri og tok knerten på samtlige grekere ombord.

Amazonene gikk i land nordøst for

Svartehavet og slo seg sammen med menn fra en annen stamme. Kvinnene tok sin egen livsstil med seg, og ba mennene om å følge amazonenes skikker. De kriget, red og jaktet sammen med sine menn, kledd i samme klær. Og slik ble amazonene sauromatianernes formødre, skriver Herodot.

Neste fase i arkeologenes tidkrevende jobb er igang: Kimball og teamet hennes ser nå på hvordan gjenstandene er fordelt mellom kjønnene, for å avgjøre hvilken status hvert individ har.

De fleste av mennene i Pokrovka-gravene er krigere, og i tillegg er det noen lavstatusmenn som er gravlagt uten gjenstander. Det mest uvanlige med mennene er at noen av dem er begravet sammen med barn. Alle barn er enten begravet alene, eller sammen med menn!

I VESTEN HAR EKSPERTENE kranglet om matriarkater i lang tid, og den gjeldende mening er at det aldri har eksistert samfunn hvor menn ikke regjerte over kvinner.

-Tror du arkeologer er totalt åpne for hva de finner i utgravningene sine, eller har de en ubevisst motvilje mot funn som viser noe annet enn mannsdominerte samfunn? spør jeg.

-Vel, fagfolk ser ut til trenge enorme mengder beviser for å kunne si at de har funnet et matriarkat, så...kanskje det finnes en slik ubevisst motvilje? svarer Kimball.

Ingen kvinnegraver inneholder barn; heller ikke "husmorgravene". Også disse mer "feminine" gravene har forbausende mange verdifulle gjenstander: Pynteting som gullbelagte øreringer og spesielle glassperler som typisk ble brukt til magi. Alle

kvinnegravene inneholder flere og mer varierte gjenstander enn de mannlige – et typisk tegn på status.

Alle religiøse gjenstander ble funnet i kvinnegravene, og ingen menn ser ut til å ha hatt religiøse posisjoner. Flere av kvinnene var dessuten prestinner med svært høy status.

I rapporten sin skriver Kimball ”Dette er levninger av et samfunn hvor rollene ikke var bestemt av kjønn, og hvor kvinner oftere var stammeledere med makt og status, enn ikke.”

DET BLE FURORE DA KIMBALL

presenterte forskningsrapporten sin. New York Times proklamerte at Kimball hadde

funnet amazonene, og den vestlige verden eksploderte i bøker, filmer, amazonegrupper – det finnes én i Norge også – og nettsider om actionheltinnene.

-Kan en forsker bruke ordet ”amazone” om funnene sine i dag uten å bli latterliggjort, slik de ble før?

-Jeg for min del nøler ikke med å bruke ordet amazone. Sett fra arkeologenes synspunkt finner vi jo aldri kvinner som har

nøyaktig de egenskapene grekerne tilla amazonene, forklarer Kimball. -Men funnene våre beviser at disse sauromatianske kvinnene var krigere og prestinner. Jeg har møtt svært lite motstand blant fagfolk, og jeg tror dette kommer av at funnene våre var så omfattende og derfor så overbevisende.

-Tror du vi noensinne finner fortidige matriarkater, eller samfunn hvor kvinner hadde de fleste prominente rollene?

-Ja, jeg mener at vi allerede har funnet dem, særlig blant sauromatianerne. Kvinner der hadde sterke, ledende roller i samfunnet, sier Kimball.

I februar (2002) kom Jeaninne Davis-Kimball ut med den populærvitenskapelige boken *Warrior Women: An Archaeologist's Search for History's Hidden Heroine*. Boken handler ikke bare om amazonene, men også om arkeologens andre nye funn av ukjent kvinnelig lederskap – både militært, politisk og innen religion – i Europa og Asia.

1. BILLEDTEKSTER:

FRYKTINNGYTENDE RYTTERE: Amazonene var de første til å temme hester, ifølge grekerne. Til hest hadde kvinnene en enorm militær fordel overfor de greske fotsoldatene.

EN MEKTIG GUDINNE: Amazonene spredte Artemisdyrkelsen over hele den gamle verdenen. Templet hennes i Efesus, Tyrkia, ble regnet som ett av oldtidens syv underverker. Folk skal ha reist helt fra India for å besøke templet. Bildet viser hvordan hun ble fremstilt i Efesus, med bryster over hele overkroppen.

2. FLERE BILDER

For bilder av funn, se

http://www.csen.org/WomenWarriors/Statuses_Women_Warriors.html

For bestilling av disse eller et bilde av Kimball, kontakt:

Jeannine Davis-Kimball, Ph.D.

Executive Director

Center for the Study of Eurasian Nomads

1607 Walnut Street

Berkeley, CA 94709

Phone: 510-549-3708

FAX: 510-849-3137

e-mail: jkimball@csen.org

FEMINISM IS THE RADICAL NOTION
THAT WOMEN ARE PEOPLE

Dette dokumentets adresse:

<http://www.spirituellkultur.org/amazonene/vendertilbake.pdf>